

# İYİLİĞİ EMRETMEK, KÖTÜLÜKTEN SAKINDIRMAK

Mustafa KILIÇ

## I- Konunun Plânı

- A-İyilik ve kötülük kavramları
- B-Emir ve yasak kavramları ve hükümleri
- C-Kur'an'da iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamakla ilgili esaslar
- D-Hadislerde iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamakla ilgili esaslar
- E-İyiliği emretmenin ve kötülüğü yasaklamanın toplumsal faydaları
  - 1-Kötülüklerin kişilere ve topluma zararları
  - 2-İyiliklerin kişilere ve topluma getireceği faydalar
  - 3-İnsanların iyi tavsiyelere ihtiyacı
  - 4-İyi ve kötü davranışlardan örnekler
  - 5-Kötülüklerden kurtulma çareleri
  - 6-Küçük yaşta iyi alışkanlıklar kazanmanın önemi
  - 7-İyi davranışlarla ve sözlerle örnek olmak
  - 8-İyilik yapanların kazanacakları mükafatlar

## II- Konunun Açılımı ve İşlenişi

Konuya iyilik ve kötülük, emir ve yasak kavramları açıklanarak başlanır. Daha sonra ilgili ayet ve hadislerle iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamanın dini durumu anlatılır. İyi işleri kendi hayatımızda uygulayarak, iyiliği emretmenin ve kötülükten sakındırmanın toplumsal faydaları, buna karşılık kötü davranışların şahıslara ve topluma vereceği zararları anlatılır. Peygamberimizin ve sahabe-i kiramın hayatından, Türk büyüklerinin davranışlarından örnekler verilerek vaaz zenginleştirilir. Va'zın sonuna doğru genel bir değerlendirme yapılarak ve dua edilerek va'z bitirilir.

## III- Konunun Özet Sunumu

İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak kavramları; Kur'an-ı Kerimde ve hadislerde “emri bil ma'ruf ve nehyi anil münker” tabirleriyle ifade edilmiştir. Maruf yada iyilik; bilinen, tanınan şey, ikram, gönül okşayıcı söz ve davranış, cömertlik, ihsan, iyi ve güzel kabul edilen inanç, düşünce ve davranışlardır. Münker yada kötülük ise; bunların zıddı olan,

yani gönül incitici, insanın vicdanını rahatsız ve huzursuz edici söz ve davranışlar, kötü ve çirkin kabul edilen; inanç, düşünce ve hareketlerdir.

İslam dininin getirdiği hayat tarzına, görgü kurallarına uygun olan söz ve davranışlar iyilik, uygun olmayanlar da kötülük olarak kabul edilmiştir. İyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmak ifadeleri, Kur'an-ı Kerimin dokuz ayetinde geçmektedir.<sup>1</sup> Konu ile ilgili olarak sevgili Peygamberimizin de pek çok hadis-i şerifi bulunmaktadır. İslam alimleri de iyiliği emredip kötülükten sakındırmanın farz olduğunda ittifak etmişlerdir.

İyiliğin ve adaletin hakim kılınması ve yaygınlaştırılması, kötülüğün önlenmesi, bunun sayesinde de faziletli bir toplumun oluşturulması için, her devirde iyiliği emreden kötülüğü yasaklayan çalışmalar yapılmıştır. Okullarda verilen eğitim ile bizim camilerde sunduğumuz vaaz hizmetleri de bu çalışmaların bir parçasıdır.

Dünya ve ahiret mutluluğuna erişebilmemiz için, Kur'an ve sünnetin gösterdiği iyilik yolunda yürürken, başkalarına da iyiliği emredip kötülükleri yasaklayarak mutlu bir toplum oluşturmaya çalışmalıyız.

#### **IV- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler**

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

“Sizden, hayra çağıran, iyiliği emreden ve kötülükten men eden bir topluluk bulunsun. İşte kurtuluşa erenler onlardır.”<sup>2</sup>

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

“Şüphesiz Allah, adaleti, iyilik yapmayı, yakınlarla yardım etmeyi emreder; hayasızlığı, fenalık ve azgınlığı da yasaklar. O, düşünüp tutasınız diye size öğüt veriyor.”<sup>3</sup>

1 Âl-i İmran, 3/104, 110, 114, Araf, 7/157, Tevbe, 9/67, 71, 112, Hac, 22/41, Lokman, 31/ 17.

2 Al-i İmran, 3/104.

3 Nahl, 16/90.

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

“Mü'min erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar. Namazı dosdoğru kılar, zekâtı verirler. Allah'a ve Resûlüne itaat ederler. İşte bunlara Allah merhamet edecektir. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.”<sup>4</sup>

Konu ile ilgili faydalanılabilecek diğer ayetler ise şunlardır: Bakara, 2/195, 216, Al-i imran, 3/ 113-114, 180 Tevbe, 9/ 112, Nahl, 16/128, Kehf, 18/30, Ankebut, 29/69, Sâffât, 37/78-80, Yunus, 10/11, 28.

#### V- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

عن طارق بن شهاب قال أبو سعيد الخدري رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ، وَذَلِكَ أَوْفَى الْأَيْمَانِ .

"Sizden kim (sünnetimize uymayan) bir münker görürse (seyirci kalmayıp) onu eliyle düzeltsin. Buna gücü yetmezse lisanıyla düzeltsin. Buna da gücü yetmezse kalbiyle buğzetsin. Bu kadarı imanın en zayıf mertebesidir." <sup>5</sup>

عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ قَالَ: قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، بَعْدَ أَنْ حَمَدَ اللَّهُ تَعَالَى وَأَثْنَى عَلَيْهِ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ تَقْرَأُونَ هَذِهِ الْآيَةَ وَتَضَعُونَهَا عَلَى غَيْرِ مَوْضِعِهَا (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ) وَإِنَّا سَمِعْنَا رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الظَّالِمَ فَلَمْ يَأْخُذُوا عَلَى يَدِهِ أَوْشَكَ أَنْ يُعَمَّهُمُ اللَّهُ تَعَالَى بِعِقَابٍ، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: مَا مِنْ قَوْمٍ يُعْمَلُ فِيهِمْ بِالْمَعَاصِي ثُمَّ يَقْدِرُونَ عَلَى أَنْ يُغَيِّرُوا فَلَمْ يُغَيِّرُوا إِلَّا يَوْشَكَ أَنْ يُعَمَّهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ. أخرجهما أبو داود والترمذی. ومعنى «يوشك» يَقْرُبُ وَيُسْرِعُ .

“Kays İbnu Ebî Hâzım anlatıyor: "Hz. Ebu Bekir (radiyallahu anh) Cenâb-ı Hakk'a hamd ve senadan sonra buyurdu ki: "Ey insanlar! Sizler şu âyeti okuyor ve fakat yanlış anlıyorsunuz: "Ey iman edenler, siz kendinize

4 Tevbe, 9/71.

5 Ebû Dâvud, Sünen, Melahim, 31/ 17, (IV, 508- 515)

bakın. Doğru yolda iseniz sapıtan kimse size zarar veremez" (Maide: 5/105). Biz Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in: "İnsanlar, zâlimi görüp elinden tutmazlarsa, Allah'ın, hepsine ulaşacak umumî bir belâ göndermesi yakındır" dediğini işittik." Keza ben, Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm)'ın: "İçlerinde kötülükler işlenen bir cemiyet, bu kötülükleri bertaraf edecek güçte olduğu halde, seyirci kalır, müdâhale etmezse, Allah'ın hepsini saran umumî bir belâ göndermesi yakındır" dediğini işittim."<sup>6</sup>

وعن أبي سعيدٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: إِنَّ مِنْ أَعْظَمِ الْجِهَادِ كَلِمَةً عَدَلَ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ. أَخْرَجَهُ أَبُو دَاوُدَ وَالتِّرْمِذِيُّ .

“Ebu Saîd (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki:

"Zâlim sultanın yanında gerçeği söylemek en büyük cihaddandır"<sup>7</sup>

عن حذيفة رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: وَالَّذِي بِيَدِهِ لَتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ أَوْ لَيُوشِكَنَّ اللَّهُ أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عِقَابًا مِنْهُ ثُمَّ تَدْعُونَهُ فَلَا يُسْتَجَابُ لَكُمْ. أَخْرَجَهُ التِّرْمِذِيُّ .

Huzeyfe (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Nefsimi kudret elinde tutan Zat'a kasem olsun, ya ma'rufu emreder ve münkerden de yasaklarsınız veya Allah'ın katından umumî bir belâ göndermesi yakındır. O zaman yalvar yakar olursunuz da duanız kabul edilmez."<sup>8</sup>

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ: إِنَّكُمْ مَنْصُورُونَ وَمُصِيبُونَ وَمَفْتُوحٌ لَكُمْ: فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ مِنْكُمْ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ تَعَالَى وَلْيَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَلْيَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَمَنْ كَذَبَ عَلَى مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ.

İbnu Mes'ud (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Sizler yardım görecek, ganimetler elde edecek ve birçok memleketleri fethedeceksiniz. Sizden kim bu vakte ererse, Allah'tan çekinsin, ma'rufu emredip, münkerden de nehyetsin. Kim de bile bile bana yalan nisbet ederse, ateşteki yerini hazırlasın."<sup>9</sup>

6 Ebu Davud, Sünen, Melahim, 31/17, (IV, 510), Tirmizi, Sünen, Fiten, 34/8 (IV, 469)

7 Ebu Davud, Sünen, Melahim, 31/17 (IV, 514)

8 Tirmizi, Sünen, Fiten, 34/9 (IV, 468)

9 Tirmizi, Sünen, Fiten, 34/70 (IV, 524)

## **VI- Yararlanılabilecek Bazı Kaynaklar**

Buhârî, Sahih, Tevhîd, 97/50. (VIII, 212), Zekât, 24/30, (II, 131), Edeb, 78/33, (VII, 79); İstikraz, 4-6, (III, 83), Sulh, 53/11, (III, 171), Cihâd, 56/72, (III, 224); Müslim, Sahih, Zekât, 12/55, (I, 699), Zikir, 48/2-3, (III, 2061-2062), 48/ 20-22, (III, 2067-2068), Tevbe, 49/1, (III, 2102), Zühd, 53/5, (III, 2273), Müsâfirîn, 6/84, (I, 499), Zekât, 12/56, (I, 699), İman, 1/78, (I, 69); Ebu Davud, Sünen, Melâhim, 31/17, (IV, 514), Tirmizî, Sünen, Birr, 28/28, (IV, 333), Zühd, 37/21,22, (IV, 565-566), 37/46, (IV, 47), Fiten, 34/77,78, (IV, 528-529), 34/8, (IV, 468), Tefsir, 48/6, (V, 258), Nesâî, Zekât, 23/72, (V, 82), Cenâiz, 21/52, (IV, 53), İbn Mace, Sünen, Mukaddime, 19, (I, 9), Fiten, 36/20 (II, 1327), Edeb, 33/58, (II, 1259), Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 68, III, 19, IV, 274, Malik b. Enes, Muvatta, Taharet, 2/32; Prof. Dr. Mustafa Çağrıç, 1

Diyaret İslam Ansiklopedisi, emir bilma'ruf nehiy anil münker Mad.XI/138/141;

Gazaliye Göre İslam Ahlakı, İstanbul 1982, İslam Düşüncesinde Ahlak, İstanbul 1989, Gazali, İhya,